

MARTÍ DOMÍNGUEZ

La part viva de les coses

LLOSA

Josep Maria de Sagarra, en un dels seus articles publicats a *La Publicitat*, i recopilats en un excel·lent i acuradíssim treball realitzat per Narcís Garolera (*L'ànima de les coses*, Quaderns Crema), escriu: "En el nostre país són moltes i moltes les persones que tenen, no diré una gran cultura històrica, però que saben les beceroles de la història, i quatre cosetes d'art, i parlen d'arquitectura, i es pensen tenir un cert gust literari, i donen la seva opinió, i fins llegeixen versos. Aquestes persones –polítics, advocats, notaris, comerciants, gent de penya i gent que viu de renda– no acostumen en general a tenir cap noció una mica científica, una mica ordenada de la naturalesa" (*Ciència i natura*, 20-I-1924).

Convindreu que resulta sorprenent l'actualitat de la cita: les coses no han avançat gaire en aquest aspecte. Ans al contrari, més aviat han empitjorat, perquè l'home cada vegada viu més allunyat dels ambients rurals. I així les coses i l'analfabetisme en temes de natura (i de ciència en general) és absolut. "Quantes noies sentimentals, quants nois baliga-balaga, se'n van un dia d'excursió, i diuen: 'Ai, que fa bonic! Mira quina flor més preciosa!' i són poquíssims els que pregunten, els que volen saber el nom d'aquella flor, i els seus costums, i la seva vida", escriu Sagarra. I aquesta reflexió és particularment certa ara: malgrat que són cada vegada més abundants els llibres de divulgació científica, les guies ben documentades i a l'abast de tothom, la societat en general es manté impermeable a aquest tipus d'il·lustració.

En canvi, Sagarra posseïa una profunda visió del món natural, com ho demostra en diversos fragments de les seues *Memòries*, en el seu llibre *Els ocells amics*, i en la recentment reeditada *La ruta blava*, on descriu amb una sorprenent exactitud, fent servir un vocabulari ric i suggerent, la vida natural dels tròpics. Josep Maria de Sagarra era un observador nat, un home dotat d'una aguda curiositat, i aquesta tafaneria tant la dirigia cap a l'estudi del usos socials humans com cap a les revolades acrobàtiques d'una oroneta o d'un falciot. Per això aquesta manca de curiositat de la gent (de penya o de renda) li sorprenia: "Aquí es tracta simplement de la part viva de les coses, simplement de tenir una noció ordenada de la nostra naturalesa, de la constitució geològica del nostre terreny, dels arbres que s'hi fan i les bèsties que hi belluguen. I no es tracta de noms tècnics, no; es tracta de les paraules vives i populars que donen els fills de la terra."

Pensava fa uns dies en aquestes enraonades paraules de Sagarra, al davant d'una bellíssima fritil·lària. Havia nascut al centre d'un ericó de sogra, que encara conservava algunes de les seues flors blaves, assecades com si foren de paper, i sobre elles alçava la fritil·lària la seua espectacular tija floral, amb la flor acampanada, tocada d'or i vermell. I quines coses, vaig pensar, la fritil·lària no té nom popular. Els "fills de la terra" al davant d'aquella planta, bella però estèril i circumstancial, solitària i esquiva, han restat en la qüestió adàmica més aviat indiferents. El nom de fritil·lària li'l va posar Carl von Linné, que relacionà la forma de la flor amb la paraula llatina *fritillus*, que vol dir gobelet. Pel tant, la secreta i admirable fritil·lària té aquest nom perquè al cèlebre botànic li va recordar el vaset emprat per tirar els daus! Ah! Pobra fritil·lària! Quelcom tan polític relacionat amb la vulgaritat dels jocs d'atzar! I, tanmateix, acceptareu que conèixer el perquè d'aquesta digressió linneana ens ajuda a copsar millor la història d'aquesta planta. Com diria Sagarra: la seua part viva. L'ànima senzilla d'una planteta sense nom, amagada al bell mig del bosc.